Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 18ης Οκτωβρίου 2012*

«Παράβαση κράτους μέλους — Ρύπανση και βλαβερές εκπομπές — Επεξεργασία των αστικών λυμάτων — Οδηγία 91/271/ΕΟΚ — Άρθρα 3, 4 και 10 — Παράρτημα Ι, σημεία Α και Β»

Στην υπόθεση C-301/10,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 258 ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 16 Ιουνίου 2010,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους S. Pardo Quintillán, A.-A. Gilly και A. Demeneix,

προσφεύγουσα,

κατά

Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενου από τον L. Seeboruth, επικουρούμενο από τους D. Anderson, QC, S. Ford και B. McGurk, barristers

καθού,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, προεδρεύοντα του πρώτου τμήματος, A. Borg Barthet (εισηγητή), M. Ilešič, J.-J. Kasel και M. Berger, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: K. Sztranc-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Νοεμβρίου 2011,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιανουαρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, αφενός, μη δημιουργώντας κατάλληλα δίκτυα αποχετεύσεως, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, και το παράρτημα Ι,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

σημείο Α, της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40), στο Whitburn καθώς και στις περιοχές Beckton και Crossness του Λονδίνου και, αφετέρου, μη προβαίνοντας στην κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων από τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων των περιοχών Beckton, Crossness και Mogden του Λονδίνου, σύμφωνα με τα άρθρα 4, παράγραφοι 1 και 3, και 10, καθώς και το παράρτημα Ι, σημείο Β, της οδηγίας 91/271, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις διατάξεις αυτές.

Το νομικό πλαίσιο

2 Κατά το άρθρο της 1, η οδηγία 91/271 αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων, καθώς και την επεξεργασία και την απόρριψη λυμάτων από ορισμένους βιομηχανικούς τομείς. Σκοπός της οδηγίας είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της απορρίψεως των λυμάτων.

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας 91/271 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1) “Αστικά λύματα”: τα οικιακά λύματα ή το μείγμα οικιακών με βιομηχανικά λύματα ή/και όμβρια ύδατα·

[…]

5) “Δίκτυο αποχέτευσης”: το σύστημα αγωγών που συλλέγει και διοχετεύει τα αστικά λύματα·

6) “1 ι.π. (μονάδα ισοδύναμου πληθυσμού)”: το αποικοδομήσιμο οργανικό φορτίο που παρουσιάζει βιομηχανικές ανάγκες σε οξυγόνο πέντε ημερών (BOD 5) ίσες προς 60 g/ημέρα·

[…]».

4 Το άρθρο 3 της οδηγίας 91/271 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όλοι οι οικισμοί να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων:

— έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 το αργότερο, για τους οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό (ι.π.) άνω των 15 000·

[…]

2. Τα περιγραφόμενα στην παράγραφο 1 αποχετευτικά δίκτυα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος Ι, σημείο Α. […]»

5 Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία, ως εξής:

— το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. άνω των 15 000,

[…]

3. Οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στις παραγράφους 1 και 2 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος Ι, σημείο Β. […]

4. Το φορτίο που εκφράζεται με ι.π. υπολογίζεται με βάση το μέγιστο μέσο εβδομαδιαίο φόρο που εισέρχεται στο σταθμό επεξεργασίας στη διάρκεια του έτους, εξαιρουμένων των ασυνήθων καταστάσεων, όπως οι περιπτώσεις καταρρακτώδους βροχής.»

6 Το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων, που κατασκευάζονται ώστε να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις των άρθρων 4, 5, 6 και 7, να σχεδιάζονται, να κατασκευάζονται, να λειτουργούν και να συντηρούνται με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες. Κατά το σχεδιασμό των σταθμών, λαμβάνονται υπόψη οι εποχιακές διακυμάνσεις του φορτίου.»

7 Το παράρτημα Ι της οδηγίας 91/271, με τίτλο «Απαιτήσεις σχετικά με τα αστικά λύματα», προβλέπει, στο σημείο του Α που επιγράφεται «Αποχετευτικά δίκτυα», τα ακόλουθα:

«Τα αποχετευτικά δίκτυα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις της επεξεργασίας των λυμάτων.

Ο σχεδιασμός, η κατασκευή και η συντήρηση των αποχετευτικών δικτύων πρέπει να διενεργούνται σύμφωνα με τις καλύτερες τεχνικές γνώσεις, που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος, ιδίως όσον αφορά:

— τον όγκο και τα χαρακτηριστικά των αστικών λυμάτων,

— την πρόληψη διαρροών,

— τον περιορισμό της ρύπανσης των υδάτων υποδοχής λόγω υπερχειλίσεων από νεροποντές.»

8 Η υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, που έχει τεθεί στον τίτλο «Αποχετευτικά δίκτυα», έχει ως εξής:

«Δεδομένου ότι, στην πράξη, είναι αδύνατο να κατασκευασθούν αποχετευτικά δίκτυα και σταθμοί επεξεργασίας, ούτως ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία όλων των λυμάτων υπό καταστάσεις όπως ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις, τα κράτη μέλη αποφασίζουν τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης από υπερχειλίσεις υδάτων λόγω νεροποντής. Τα μέτρα αυτά μπορούν να βασίζονται στο βαθμό αραίωσης, στη χωρητικότητα των σχετικών αποδεκτών σε σχέση με τη ροή κατά την εποχή ξηρασίας ή σε ορισμένο αποδεκτό ετήσιο αριθμό υπερχειλίσεων.»

9 Το παράρτημα Ι, σημείο Β, της οδηγίας 91/271, με τίτλο «Απόρριψη από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων στα ύδατα υποδοχής», καθορίζει τις απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να ικανοποιούν οι απορρίψεις από τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που καταλήγουν στα ύδατα υποδοχής. Η υποσημείωση του παραρτήματος Ι, σημείο Α, της οδηγίας αυτής, η οποία παρατέθηκε στην προηγούμενη σκέψη, επαναλαμβάνεται στο παράρτημα Ι, σημείο Β, της εν λόγω οδηγίας.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

10 Ενώπιον της Επιτροπής υποβλήθηκε καταγγελία σχετικά με το αντλιοστάσιο του Whitburn Steel, καθώς και άλλες καταγγελίες όσον αφορά τις υπερχειλίσεις από νεροποντές σε άλλα μέρη του Ηνωμένου Βασιλείου.

11 Στις 3 Απριλίου 2003, η Επιτροπή απέστειλε έγγραφο οχλήσεως στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο οποίο ανέφερε ότι το αντλιοστάσιο του Whitburn Steel δεν τηρούσε τις υποχρεώσεις σχετικά με τη συλλογή των αστικών λυμάτων που επιβάλλει το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και το παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271.

12 Στην απάντησή του της 3ης Ιουνίου 2003, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστήριξε ότι ο οικείος οικισμός ικανοποιούσε τις απαιτήσεις σχετικά με τη συλλογή που επιβάλλει το άρθρο 3 της οδηγίας 91/271. Ωστόσο, παραδέχθηκε ότι, κατόπιν συμπληρωματικών ερευνών που διενεργήθηκαν στο αποχετευτικό δίκτυο του τομέα, ήταν αναγκαίο να βελτιωθεί η ποσότητα ροής του δικτύου. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο εξήγησε ότι οι προϋποθέσεις για την παροχή αδείας για τις απορρίψεις που επιβλήθηκαν στην εταιρία υδάτων για την εκμετάλλευση του αντλιοστασίου των λυμάτων του Whitburn Steel είχαν τροποποιηθεί, πράγμα που επρόκειτο συνεπώς να μειώσει το αριθμό των απορρίψεων. Οι βελτιώσεις αυτές επρόκειτο να ολοκληρωθούν το αργότερο μέχρι τις 31 Μαρτίου 2004.

13 Στις 21 Μαρτίου 2005, η Επιτροπή απέστειλε δεύτερο έγγραφο οχλήσεως στο Ηνωμένο Βασίλειο, με το οποίο ανέφερε ότι τα αποχετευτικά δίκτυα και η επεξεργασία των αστικών λυμάτων του τομέα του Λονδίνου δεν τηρούσαν τις υποχρεώσεις σχετικά με τη συλλογή και την επεξεργασία των αστικών λυμάτων που επιβάλλουν το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, το άρθρο 10, καθώς και το παράρτημα Ι, σημεία Α και Β, της οδηγίας 91/271. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι τα μη επεξεργασμένα λύματα απορρίπτονταν στον Τάμεση, ακόμη και υπό συνθήκες μέτριας βροχοπτώσεως, και ότι κανένα άμεσο μέτρο δεν είχε προβλεφθεί για την επίλυση του προβλήματος αυτού το οποίο συνεπώς θα εξακολουθούσε να υφίσταται ή θα επιδεινωνόταν.

14 Με την απάντησή του της 20ής Μαΐου 2005, το Ηνωμένο Βασίλειο εξήγησε ότι το σύστημα συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων του Λονδίνου ήταν μικτό σύστημα το οποίο συνέλεγε και διοχέτευε τόσο τα οικιακά και βιομηχανικά λύματα όσο και τα όμβρια ύδατα από μία δεξαμενή 557 km^2, για να τα υποβάλει σε δευτεροβάθμια επεξεργασία στους σταθμούς επεξεργασίας των περιοχών Beckton, Mogden, Crossness, Long Reach και Riverside, πριν από την απόρριψή τους στον Τάμεση. Ωστόσο, το Ηνωμένο Βασίλειο αναγνώρισε τα προβλήματα που συνδέονται με τον όγκο, το φορτίο και τη συχνότητα των απορρίψεων που προέρχονται από υπερχειλίσεις όταν ο καιρός είναι υγρός, ανακοινώνοντας την απόφασή του να εκπονήσει τη στρατηγική μελέτη για τις εκβολές του Τάμεση (Thames Tideway Strategic Study, στο εξής: TTSS), προκειμένου να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα των απορρίψεων αυτών στο περιβάλλον.

15 Όσον αφορά τις υποχρεώσεις του να διασφαλίσει μια κατάλληλη επεξεργασία των αστικών λυμάτων, το Ηνωμένο Βασίλειο δήλωσε ότι, μολονότι θα πραγματοποιούνταν βελτιώσεις το συντομότερο δυνατό, οι σταθμοί επεξεργασίας που εξυπηρετούσαν τον οικισμό του Λονδίνου ήταν σύμφωνες προς τις απαιτήσεις που προβλέπονται στην οδηγία 91/271 από τις 31 Δεκεμβρίου 2000. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο εξήγησε ότι οι απορρίψεις που σημειώθηκαν τον Αύγουστο του 2004 ήταν συνέπεια των εξαιρετικά δυνατών βροχοπτώσεων.

16 Η Επιτροπή, δεδομένου ότι δεν ικανοποιήθηκε από την απάντηση που έδωσε το Ηνωμένο Βασίλειο, διαβίβασε, με έγγραφο της 10ης Απριλίου 2006, στο κράτος μέλος αυτό αιτιολογημένη γνώμη, αναφέροντας ότι, κατ' αυτήν, το εν λόγω κράτος είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, και το παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, όσον αφορά το Whitburn, και τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφοι 1 και 3, και 10, καθώς και από το παράρτημα Ι, σημεία Α και Β, της οδηγίας 91/271, όσον αφορά τους εννέα σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων που εξυπηρετούν τον τομέα του Μεγάλου Λονδίνου.

17 Σε απάντηση στην εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη, το Ηνωμένο Βασίλειο ισχυρίστηκε, με έγγραφο της 15ης Ιουνίου 2006, ότι το συνολικό αποχετευτικό δίκτυο και οι σταθμοί επεξεργασίας που εξυπηρετούν το Whitburn και τη μητροπολιτική οικιστική περιοχή του Sunderland ήταν σύμφωνα προς την οδηγία 91/271.

18 Κατόπιν μιας συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε στις 6 Ιουλίου 2007 μεταξύ των εκπροσώπων της Επιτροπής και αυτών του Ηνωμένου Βασιλείου, το τελευταίο αυτό παρέσχε διευκρινίσεις επί του σημείου αυτού με έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 2007.

19 Όσον αφορά την κατάσταση του Λονδίνου, το Ηνωμένο Βασίλειο απάντησε ότι, μολονότι επρόκειτο να γίνουν βελτιώσεις στους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων των περιοχών Beckton, Crossness και Mogden, τούτο δεν σήμαινε ότι οι σταθμοί αυτοί λειτουργούσαν κατά παράβαση της οδηγίας 91/271. Το Ηνωμένο Βασίλειο, προβαίνοντας στις βελτιώσεις αυτές, κατεδείκνυε απλώς την επιθυμία του να παράσχει ένα καλύτερο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.

20 Σε σύσκεψη της 26ης Ιανουαρίου 2007, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής και του Ηνωμένου Βασιλείου συζήτησαν σχετικά με τις δύο δυνατές επιλογές για το Λονδίνο, τις οποίες υπεδείκνυε η έκθεση της TTSS, και το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισε να επιλέξει τη λύση της μοναδικής σήραγγας των 30 km κατά μήκος του Τάμεση και της χωριστής σήραγγας για τον παραπόταμό του, τον Lee. Το σύνολο του σχεδίου έπρεπε να ολοκληρωθεί πριν από το 2020.

21 Κατόπιν δύο συμπληρωματικών εγγράφων που το Ηνωμένο Βασίλειο κοινοποίησε στις 29 Ιουνίου 2007 και στις 4 Φεβρουαρίου 2008, η Επιτροπή, δεδομένου ότι εξακολουθούσε να μην είναι ικανοποιημένη από τις απαντήσεις που έδωσε το κράτος αυτό, εξέδωσε, την 1η Δεκεμβρίου 2008, συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη με την οποία διευκρίνισε την ερμηνεία της οδηγίας 91/271 όσον αφορά τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη να ελέγχουν τις απορρίψεις των αστικών λυμάτων μέσω αγωγών υπερχειλίσεως. Επιβεβαίωσε επίσης τους φόβους που είχε σχετικά με την ακαταλληλότητα του αποχετευτικού δικτύου στα περίχωρα του Whitburn, των αποχετευτικών δικτύων των περιοχών Beckton και Crossness, καθώς και των σταθμών επεξεργασίας των περιοχών Mogden, Beckton και Crossness.

22 Ωστόσο, η Επιτροπή αποφάσισε να μη συνεχίσει τη διαδικασία που είχε κινήσει όσον αφορά τα αποχετευτικά δίκτυα και τους σταθμούς επεξεργασίας των Beddington, Esher, Crawley, Deephams, Hogsmill, Long Reach και Riverside. Η Επιτροπή κάλεσε κατά συνέπεια το Ηνωμένο Βασίλειο να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τη συμπληρωματική αυτή γνώμη εντός δίμηνης προθεσμίας από την παραλαβή της.

23 Ακολούθησε κατόπιν αυτού ανταλλαγή πολλών επιστολών και πραγματοποίηση συσκέψεων μεταξύ της Επιτροπής και του Ηνωμένου Βασιλείου, χωρίς εντούτοις να επιτευχθεί λύση.

24 Η Επιτροπή, επειδή εξακολουθούσε να μην είναι ικανοποιημένη από την απάντηση του Ηνωμένου Βασιλείου, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

25 Τα κύρια σημεία διαφωνίας μεταξύ της Επιτροπής και του Ηνωμένου Βασιλείου αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 91/271.

26 Κατά την Επιτροπή, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε το δίκτυο αποχετεύσεως να σχεδιάζεται και να κατασκευάζεται κατά τρόπο που να μπορεί να συλλέγει όλα τα αστικά λύματα που δημιουργεί ο οικισμός που εξυπηρετείται από το δίκτυο αυτό και να μεριμνούν για τη διοχέτευση των λυμάτων αυτών με σκοπό την επεξεργασία τους. Η χωρητικότητα του αποχετευτικού δικτύου πρέπει συνεπώς να μπορεί να επαρκεί υπό φυσικές κλιματικές συνθήκες (καιρός ξηρός, υγρός ή ακόμη και θυελλώδης), καθώς και να λαμβάνει υπόψη τις εποχιακές διακυμάνσεις, όπως είναι ο πληθυσμός που δεν αποτελείται από κατοίκους, οι τουρίστες και οι εποχιακές οικονομικές δραστηριότητες.

27 Η Επιτροπή φρονεί ότι οι «υπερχειλίσεις από νεροποντές», στις οποίες αναφέρεται το παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο των αποχετευτικών δικτύων και των σταθμών επεξεργασίας των αστικών λυμάτων. Η οδηγία αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι προβλέπει την απόλυτη υποχρέωση αποφυγής των απορρίψεων μέσω αγωγών υπερχειλίσεως υπό την επιφύλαξη εξαιρετικών περιστάσεων. Συγκεκριμένα, η συλλογιστική αυτή σκιαγραφείται στην υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, η οποία ορίζει ότι, στην πράξη, δεν είναι δυνατόν να συλλεχθούν και να υποβληθούν σε επεξεργασία όλα τα λύματα «υπό καταστάσεις όπως ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις».

28 Η Επιτροπή προβάλλει παράγοντες όπως η συχνότητα και ο όγκος των απορρίψεων για να καταδείξει ότι συντρέχει παράβαση της οδηγίας 91/271. Συνεπώς, σε αντίθεση προς τους φόβους του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν προτείνει έναν αυστηρό κανόνα των 20 απορρίψεων, αλλά υπογραμμίζει ότι όσο περισσότερο νερό διαφεύγει από έναν αγωγό υπερχειλίσεως, ιδίως κατά τις περιόδους που χαρακτηρίζονται αποκλειστικά από μέτριες βροχοπτώσεις, τόσο πιο πιθανό είναι το να μην είναι η λειτουργία του αγωγού αυτού σε συμφωνία με την οδηγία 91/271.

29 Η Επιτροπή και το Ηνωμένο Βασίλειο διαφωνούν επίσης όσον αφορά το περιεχόμενο που πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει η έννοια «καλύτερες τεχνικές γνώσεις, που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος» (στο εξής: BTKNEEC που αποτελεί το ακρωνύμιο της αγγλικής έκφρασης «best technical knowledge not entailing excessive costs»), που προβλέπεται στο παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271.

30 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνευθεί στο πλαίσιο της οδηγίας 91/271, του σκοπού της και των στόχων της, που είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της απορρίψεως των λυμάτων.

31 Φρονεί ότι η έννοια BTKNEEC παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να επιλέξουν μεταξύ διαφόρων λύσεων οι οποίες, ταυτόχρονα, ενθαρρύνουν την τήρηση των διατάξεων και του σκοπού της οδηγίας 91/271, όπως είναι η κατασκευή νέων υποδομών αποθηκεύσεως, η μεγέθυνση των ήδη υπαρχουσών ή ακόμη η εκτροπή των όμβριων υδάτων προτού μπορέσουν να εισρεύσουν στα αποχετευτικά δίκτυα.

32 Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η οδηγία 91/271 έχει την έννοια ότι αφήνει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να προσδιορίσουν τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει να συλλέξουν και να διαχειριστούν τα αστικά λύματα προκειμένου να υλοποιηθεί ο σκοπός της οδηγίας αυτής, ο οποίος συνίσταται στην προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της απορρίψεως των λυμάτων.

33 Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η οδηγία 91/271 πρέπει να ερμηνευθεί με αναφορά ειδικότερα στην επίπτωση της απορρίψεως λυμάτων στα ύδατα υποδοχής.

34 Όσον αφορά την έννοια «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις», το Ηνωμένο Βασίλειο φρονεί ότι το γεγονός ότι η υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271 αναγνωρίζει ρητώς ότι δεν είναι δυνατόν να αποφευχθούν οι απορρίψεις υπό ειδικές περιστάσεις, μεταξύ άλλων όταν υπάρχουν εξαιρετικά δυνατές βροχοπτώσεις, δεν επιβάλλει την απόλυτη υποχρέωση αποφυγής των απορρίψεων υπό άλλες περιστάσεις. Εκτιμά ότι το ζήτημα αν οι απορρίψεις είναι προσήκουσες υπό άλλες περιστάσεις πρέπει να καθορίζεται κατ' εφαρμογή της έννοιας BTKNEEC και βάσει εκτιμήσεως της επιπτώσεως στο περιβάλλον της απορρίψεως λυμάτων στα ύδατα υποδοχής.

35 Κατά το κράτος μέλος αυτό, η οδηγία 91/271 ουδέν προβλέπει όσον αφορά τις περιστάσεις ή τη συχνότητα με την οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν οι απορρίψεις στα ύδατα υποδοχής. Για να εκτιμηθεί αν τα αποχετευτικά δίκτυα ή οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων είναι σύμφωνα προς την οδηγία 91/271, πρέπει να γίνει λεπτομερής εκτίμηση της αποδόσεως του αποχετευτικού δικτύου ή του οικείου σταθμού επεξεργασίας με εξέταση της επιπτώσεως στο περιβάλλον της απορρίψεως λυμάτων στα ύδατα υποδοχής.

36 Η έννοια «επαρκείς αποδόσεις» που προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 πρέπει, και αυτή, να εκτιμάται με γνώμονα τον σκοπό της προστασίας του περιβάλλοντος που προβλέπει το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής και συνεπώς σε συνάρτηση με την επίπτωση στα ύδατα υποδοχής.

37 Μολονότι η μέθοδος που χρησιμοποιεί το Ηνωμένο Βασίλειο για να υπολογίσει τι αντιπροσωπεύει μια μεμονωμένη απόρριψη δεν αμφισβητείται από την Επιτροπή, τούτο δεν επιλύει, κατά το κράτος μέλος αυτό, το πρόβλημα που συνδέεται με το γεγονός ότι ο ορισμός του τι συνιστά απόρριψη μπορεί να διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Η συνοχή των πολιτικών των διαφόρων κρατών μελών δεν διασφαλίζεται συνεπώς αν η συμφωνία προς την οδηγία 91/271 πρέπει να καθορίζεται με γνώμονα το αν σημειώνονται και με ποια συχνότητα απορρίψεις.

38 Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η Επιτροπή σφάλλει βασιζόμενη στον όγκο των απορρίψεων για να ελέγξει τη συμφωνία των αποχετευτικών δικτύων και των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων προς την οδηγία 91/271.

39 Όσον αφορά ειδικότερα τον οικισμό του Sunderland (Whitburn), η Επιτροπή προσάπτει στο Ηνωμένο Βασίλειο το γεγονός ότι, κατά την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που ορίστηκε με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, εξακολουθούσαν να απορρίπτονται υπερβολικές υπερχειλίσεις από νεροποντές προερχόμενες από το τμήμα του αποχετευτικού δικτύου του Sunderland που βρίσκεται στο Whitburn και ότι το σύστημα αυτό δεν ήταν συνεπώς σύμφωνο προς το άρθρο 3, καθώς και προς το παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271.

40 Συγκεκριμένα, μολονότι μειώθηκαν οι συχνότητες των απορρίψεων (κατά τη διάρκεια των ετών 2002 έως 2004, μεταξύ 56 και 91 απορρίψεις ετησίως και ετήσιοι όγκοι αστικών λυμάτων απορριπτόμενων χωρίς επεξεργασία μεταξύ 359 640 m^3 και 529 290 m^3), το αποχετευτικό δίκτυο θα εξακολουθούσε να μην είναι σύμφωνο προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της εγγύτητας των υδάτων κολυμβήσεως του Whitburn και του Seaham και των πολυάριθμων καταγγελιών που έχουν υποβληθεί στην Επιτροπή σχετικά με τα απόβλητα στις παραλίες των περιχώρων του Whitburn.

41 Το Ηνωμένο Βασίλειο φρονεί ότι οι υπερχειλίσεις αυτές που οφείλονται σε νεροποντές είναι σύμφωνες προς την οδηγία 91/271.

42 Το Ηνωμένο Βασίλειο εκτιμά, επίσης, ότι τα ύδατα κολυμβήσεως των περιχώρων του Whitburn έχουν κριθεί σύμφωνα με την οδηγία 76/160/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8 Δεκεμβρίου 1975, περί της ποιότητος των υδάτων κολυμβήσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 108), και ότι συνεπώς είναι σύμφωνα με την οδηγία 91/271. Επιπλέον, τα απόβλητα πιθανώς δεν προέρχονται από το Whitburn, αλλά μάλλον από την Tyne όπου οι αγωγοί υπερχειλίσεως εξοπλίστηκαν με σύστημα διηθήσεως μόλις στα τέλη του Μαρτίου του 2010.

43 Όσον αφορά τον οικισμό του Λονδίνου, η Επιτροπή προσάπτει στο Ηνωμένο Βασίλειο τη συχνότητα και την ποσότητα των απορρίψεων μη επεξεργασμένων λυμάτων προερχομένων από το αποχετευτικό δίκτυο συλλογής λυμάτων των περιοχών Beckton και Crossness και των σταθμών επεξεργασίας αστικών λυμάτων των περιοχών Crossness και Mogden, οι οποίες είναι τέτοιου μεγέθους ώστε συνιστούν παράβαση των άρθρων 3 και 4, καθώς και του παραρτήματος Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, τούτο δε ειδικότερα διότι οι απορρίψεις αυτές πραγματοποιούνται ακόμη και κατά τις περιόδους με μέτριες βροχοπτώσεις.

44 Επιπλέον, εκτιμά ότι το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 επιβάλλει οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων, που κατασκευάζονται ώστε να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, να σχεδιάζονται, να κατασκευάζονται, να λειτουργούν και να συντηρούνται με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες.

45 Το Ηνωμένο Βασίλειο φρονεί ότι αυτοί οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας 91/271.

46 Επισημαίνει επίσης ότι το αποχετευτικό δίκτυο του Λονδίνου είναι πολύ παλαιό και έχει υποστεί διαδοχικούς εκσυγχρονισμούς από το 1875. Μετά την έκδοση της οδηγίας 91/271, μελετήθηκαν και πραγματοποιήθηκαν διάφορες βελτιώσεις. Εξάλλου, το μέγεθος και η εξαιρετική φύση των εργασιών που εκτελούνται στον Τάμεση, με κόστος 4,4 δισεκατομμύρια λίρες στερλίνες (GBP), απαιτούν πολύ χρόνο. Το Ηνωμένο Βασίλειο εκτιμά ότι η μακροπρόθεσμη θέση σε εφαρμογή μιας φιλόδοξης λύσης δεν μπορεί να αποτελεί αιτία για να υποστεί κυρώσεις.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί της ερμηνείας της οδηγίας 91/271

47 Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, δεύτερο εδάφιο, η οδηγία 91/271 έχει ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις της απορρίψεως των αστικών λυμάτων (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 2004, C-280/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2004, σ. I-08573, σκέψη 13).

48 Ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η οδηγία 91/271 βαίνει πέραν της απλής προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων και τείνει προς την προστασία του ανθρώπου, της πανίδας, της χλωρίδας, του εδάφους, των υδάτων, του αέρα και των τοπίων από κάθε σημαντική αρνητική συνέπεια της ταχύτερης αναπτύξεως φυκών και ανωτέρων μορφών φυτικής ζωής λόγω της απορρίψεως αστικών λυμάτων (απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, προαναφερθείσα, σκέψη 16).

49 Με γνώμονα τον σκοπό αυτό, αλλά και το άρθρο 191 ΣΛΕΕ, πρέπει να ερμηνευθούν οι έννοιες «επαρκείς αποδόσεις» που περιέχεται στο άρθρο 10 της οδηγίας 91/271, «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις» που διαλαμβάνεται στην υποσημείωση 1 του παραρτήματος I της εν λόγω οδηγίας και «καλύτερες τεχνικές γνώσεις, που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος» (ΒΤΚΝΕΕC) που διαλαμβάνεται στο σημείο Α, του παραρτήματος I της ίδιας οδηγίας.

50 Πρώτον, σχετικά με την έννοια «επαρκείς αποδόσεις» η οποία αφορά αποκλειστικά τους σταθμούς επεξεργασίας, διαπιστώνεται ότι δεν οριοθετείται από κανένα αριθμητικό στοιχείο, καθόσον το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 προβλέπει αποκλειστικά ότι οι σταθμοί επεξεργασίας πρέπει να συντηρούνται με τρόπο που να εξασφαλίζει «επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες» και να λαμβάνονται υπόψη οι εποχιακές διακυμάνσεις του φορτίου κατά τον σχεδιασμό των σταθμών αυτών.

51 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει ήδη αναγνωρίσει την ύπαρξη παραβάσεως σε περιπτώσεις όπου το ποσοστό συλλογής των αστικών λυμάτων ή της επεξεργασίας τους ανερχόταν στο 80 % ή ακόμη και στο 90 % του υφισταμένου φορτίου (αποφάσεις της 7ης Μαΐου 2009, C-530/07, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2009, σ. I-78, σκέψεις 28 και 53, καθώς και της 14ης Απριλίου 2011, C-343/10, Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψεις 56 και 62).

52 Συγκεκριμένα, με δεδομένο τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία 91/271, ο οποίος υπενθυμίστηκε στις σκέψεις 47 και 48 της παρούσας αποφάσεως, η έλλειψη επεξεργασίας των αστικών λυμάτων δεν μπορεί να γίνει δεκτή υπό συνήθεις κλιματικές και εποχιακές συνθήκες, διότι άλλως η οδηγία 91/271 θα καθίστατο άνευ νοήματος.

53 Συνεπώς, για να υλοποιηθεί ο σκοπός της προστασίας του περιβάλλοντος, δεν αμφισβητείται ότι η έννοια «επαρκείς αποδόσεις», μολονότι δεν προσδιορίζεται αριθμητικά, πρέπει να νοηθεί ως σημαίνουσα ότι, υπό συνήθεις κλιματικές συνθήκες και λαμβανομένων υπόψη των εποχιακών διακυμάνσεων, το σύνολο των αστικών λυμάτων πρέπει να συλλέγεται και να υφίσταται επεξεργασία.

54 Κατά συνέπεια, η έλλειψη επεξεργασίας των αστικών λυμάτων μπορεί να γίνει ανεκτή μόνον υπό περιστάσεις που δεν είναι συνήθεις και η τακτική απόρριψη μη επεξεργασμένων αστικών λυμάτων είναι αντίθετη προς την οδηγία 91/271.

55 Δεύτερον, όσον αφορά την έννοια «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις» που διαλαμβάνεται στην υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η έννοια αυτή εφαρμόζεται στα αποχετευτικά δίκτυα συλλογής λυμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 3 της οδηγίας αυτής καθώς και στους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων που προβλέπει το άρθρο 4 αυτής.

56 Με την εν λόγω υποσημείωση, ο νομοθέτης της Ένωσης αναγνώρισε ότι υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες δεν είναι δυνατή η συλλογή ή η επεξεργασία του συνόλου των αστικών λυμάτων. Ειδικότερα, διαπίστωσε ότι «στην πράξη, είναι αδύνατο να κατασκευασθούν αποχετευτικά δίκτυα και σταθμοί επεξεργασίας, ούτως ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία όλων των λυμάτων» και προέβλεψε ότι η έλλειψη συλλογής και επεξεργασίας των λυμάτων μπορεί να γίνει ανεκτή μόνον «υπό καταστάσεις όπως ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις». Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, εναπόκειται στα κράτη μέλη να αποφασίζουν «τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό της ρύπανσης από υπερχειλίσεις υδάτων λόγω νεροποντής».

57 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι η έκφραση «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις» μόνον ενδεικτικά αναφέρεται στην υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271, καθόσον της εκφράσεως αυτής προηγείται η έκφραση «υπό καταστάσεις όπως». Συνεπώς έλλειψη συλλογής και επεξεργασίας των λυμάτων μπορεί να γίνει δεκτή και υπό άλλες περιστάσεις.

58 Ωστόσο, σε αντίθεση προς όσα ισχυρίζεται το Ηνωμένο Βασίλειο, με βάση τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει η οδηγία 91/271 δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αυτές οι άλλες περιστάσεις εμφανίζονται κανονικά και συνήθως, τοσούτω μάλλον που η λέξη «ασυνήθεις» καταδεικνύει ότι η έλλειψη συλλογής ή επεξεργασίας των λυμάτων δεν μπορεί να συντρέχει υπό συνήθεις συνθήκες.

59 Η επιχειρηματολογία του Ηνωμένου Βασιλείου η οποία αποσκοπεί στο να γίνει δεκτό ότι απορρίψεις θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται ακόμη και αν δεν υπάρχουν εξαιρετικές καταστάσεις δεν μπορεί συνεπώς να γίνει δεκτή.

60 Επιπλέον, πρέπει να διευκρινιστεί ότι ένα κράτος μέλος, όταν αντιμετωπίζει μια εξαιρετική κατάσταση στην οποία αδυνατεί να συλλέξει ή να επεξεργαστεί τα λύματα, εξακολουθεί να υπέχει την υποχρέωση λήψεως των προσηκόντων μέτρων για τον περιορισμό της ρυπάνσεως σύμφωνα με την υποσημείωση 1 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271.

61 Περαιτέρω, δεδομένου ότι η έννοια «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις» δεν ορίζεται στην οδηγία αυτή, είναι θεμιτό να θεσπίζει η Επιτροπή, στο πλαίσιο του ελέγχου που διενεργεί της τηρήσεως του δικαίου της Ένωσης, κατευθυντήριες γραμμές και, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να προσδιορίσει αριθμητικά τις υποχρεώσεις που προβλέπει η οδηγία 91/271, η έννοια «ασυνήθεις ισχυρές βροχοπτώσεις» πρέπει συνεπώς να εκτιμάται με γνώμονα το σύνολο των κριτηρίων και των προϋποθέσεων που καθορίζει η οδηγία αυτή, και, μεταξύ άλλων, την έννοια ΒΤΚΝΕΕC.

62 Τρίτον, η έννοια ΒΤΚΝΕΕC, η οποία μνημονεύεται στο παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, πρέπει, όπως και οι διάφορες έννοιες στις οποίες αναφέρεται η οδηγία 91/271 και οι οποίες αναπτύχθηκαν προηγουμένως, επίσης να εξεταστεί λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της προστασίας του περιβάλλοντος. Ομοίως, πρέπει να σημειωθεί ότι οι υποχρεώσεις της οδηγίας αυτής που προβλέπουν τη συλλογή και την επεξεργασία όλων των λυμάτων, πλην ορισμένων περιπτώσεων όπου σημειώνονται εξαιρετικά ή απρόβλεπτα γεγονότα, πρέπει να τηρούνται κατά την ημερομηνία που ορίζει η εν λόγω οδηγία.

63 Η έννοια ΒΤΚΝΕΕC, μολονότι προβλέπεται στο παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271 μόνον όσον αφορά τα αποχετευτικά δίκτυα, αποτελεί εντούτοις έννοια εγγενή στο σύνολο των διατάξεων της οδηγίας 91/271 που αποσκοπεί στην υλοποίηση του σκοπού της προστασίας του περιβάλλοντος που επιδιώκει η τελευταία αυτή με αποφυγή μιας υπερβολικά αυστηρής εφαρμογής των προβλεπομένων κανόνων. Έτσι, η έννοια αυτή πρέπει να επεκταθεί επίσης στους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων, στον βαθμό που επιτρέπει, σε ορισμένες περιπτώσεις, απορρίψεις μη επεξεργασμένων λυμάτων, μολονότι έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

64 Η έννοια ΒΤΚΝΕΕC παρέχει συνεπώς τη δυνατότητα διασφαλίσεως της τηρήσεως των υποχρεώσεων της οδηγίας 91/271 χωρίς να επιβάλλονται στα κράτη μέλη μη υλοποιήσιμες υποχρεώσεις τις οποίες δεν θα μπορούσαν να εκπληρώσουν καθόλου ή μόνο καταβάλλοντας δυσανάλογο κόστος.

65 Ωστόσο, για να μην υπάρξει προσβολή της αρχής που υπενθυμίστηκε στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως, κατά την οποία το σύνολο των λυμάτων πρέπει να συλλέγεται και να υφίσταται επεξεργασία, τα κράτη μέλη μόνον εξαιρετικά πρέπει να επικαλούνται τέτοια δυσανάλογα κόστη.

66 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί δυσκολίες στην πράξη ή διοικητικές δυσχέρειες για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και των προθεσμιών που τάσσει μια οδηγία. Το αυτό ισχύει για τις οικονομικές δυσχέρειες που στα κράτη μέλη απόκειται να υπερβαίνουν λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα (απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2006, C-293/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

67 Η έννοια ΒΤΚΝΕΕC πρέπει να εξεταστεί σταθμίζοντας, αφενός, την πιο προηγμένη τεχνολογία καθώς και το πιθανό κόστος και, αφετέρου, τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από ένα πιο αποτελεσματικό αποχετευτικό δίκτυο συλλογής λυμάτων ή σύστημα επεξεργασίας των λυμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το κόστος που προκαλείται δεν πρέπει να είναι δυσανάλογο σε σχέση με τα παρεχόμενα οφέλη.

68 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως υποστηρίζει το Ηνωμένο Βασίλειο, τα αποτελέσματα στο περιβάλλον και ιδίως στα ύδατα υποδοχής των απορρίψεων μη επεξεργασμένων λυμάτων. Οι συνέπειες που οι απορρίψεις αυτές έχουν στο περιβάλλον παρέχουν έτσι τη δυνατότητα να εξεταστεί ο αναλογικός ή όχι χαρακτήρας του κόστους, που πρέπει να καταβληθεί για την πραγματοποίηση των αναγκαίων εργασιών προκειμένου να υφίστανται επεξεργασία όλα τα αστικά λύματα, σε σχέση με το όφελος που θα προέκυπτε για το περιβάλλον.

69 Στην περίπτωση όπου η συλλογή και η επεξεργασία του συνόλου των λυμάτων αποδεικνύονται αδύνατες ή πολύ δυσχερείς, εναπόκειται στο οικείο κράτος μέλος να αποδείξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της έννοιας ΒΤΚΝΕΕC.

70 Η νομολογία του Δικαστηρίου προβλέπει, βεβαίως, ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει την ύπαρξη της προσαπτόμενης παραβάσεως. Είναι συνεπώς αυτή η οποία οφείλει να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου αυτό να ελέγξει αν συντρέχει η παράβαση, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να στηρίζεται σε κάποιο τεκμήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Απριλίου 2005, C-494/01, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2005, σ. I-3331, σκέψη 41· Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, προαναφερθείσα, σκέψη 32· της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-335/07, Επιτροπή κατά Φινλανδίας, Συλλογή 2009, σ. I-9459, σκέψη 46, και της 10ης Δεκεμβρίου 2009, C-390/07, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 2009, σ. I-214, σκέψη 43).

71 Τα κράτη μέλη οφείλουν ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να διευκολύνουν την Επιτροπή στην εκτέλεση της αποστολής της, η οποία συνίσταται ιδίως, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 1, ΣΕΕ, στη μέριμνα για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ, καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα θεσμικά όργανα. Ειδικότερα, πρέπει να ληφθεί

υπόψη ότι, όταν πρόκειται για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής στην πράξη των εθνικών διατάξεων για την ουσιαστική εφαρμογή οδηγίας, η Επιτροπή, η οποία δεν διαθέτει ίδια εξουσία διενέργειας ελέγχων στον τομέα αυτό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα στοιχεία που παρέχονται από τυχόν καταγγέλλοντες καθώς και από το ίδιο το οικείο κράτος μέλος (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, σκέψεις 42 και 43, καθώς και Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 44).

72 Εντεύθεν προκύπτει ιδίως ότι, όταν η Επιτροπή προσκομίζει επαρκή στοιχεία από τα οποία προκύπτουν ορισμένα πραγματικά περιστατικά που έχουν λάβει χώρα στο έδαφος του καθού κράτους μέλους, σ' αυτό το κράτος εναπόκειται να αμφισβητήσει ουσιαστικώς και λεπτομερώς τα προβαλλόμενα στοιχεία και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτά (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Ιρλανδία, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 45).

73 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, για την εξέταση της υπό κρίση προσφυγής, το Δικαστήριο πρέπει καταρχάς να εξετάσει αν οι απορρίψεις που προέρχονται από τα αποχετευτικά δίκτυα ή τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων των διαφόρων οικισμών του Ηνωμένου Βασιλείου οφείλονται σε περιστάσεις εξαιρετικού χαρακτήρα ή όχι, και, αν τούτο δεν ισχύει, να εξακριβώσει, εν συνεχεία, αν το Ηνωμένο Βασίλειο μπόρεσε να αποδείξει ότι επληρούντο οι προϋποθέσεις εφαρμογής της έννοιας ΒΤΚΝΕΕC.

Whitburn

74 Όσον αφορά την υποχρέωση υπάρξεως αποχετευτικού δικτύου κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/271, πρέπει να υπομνησθεί, εκ προοιμίου, ότι, κατά πάγια νομολογία, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με την κατάσταση του κράτους μέλους όπως αυτή εμφανιζόταν κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας και οι μεταβολές που επέρχονται στη συνέχεια δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, προαναφερθείσα, σκέψη 50, καθώς και Επιτροπή κατά Ισπανίας, προαναφερθείσα, σκέψη 54).

75 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι η συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, της 1ης Δεκεμβρίου 2008, έταξε στο Ηνωμένο Βασίλειο προθεσμία δύο μηνών από της παραλαβής της προκειμένου να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία 91/271. Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι, κατά την ημερομηνία που καθόρισε η αιτιολογημένη γνώμη, εξακολουθούσαν να σημειώνονται απορρίψεις μη επεξεργασμένων αστικών λυμάτων από του αγωγούς υπερχειλίσεως. Ο αριθμός των απορρίψεων καθώς και ο όγκος τους δεν αμφισβητούνται από το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο ισχυρίζεται μόνον ότι, σε αντίθεση προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, τα απόβλητα που βρέθηκαν στις παραλίες των περιχώρων του Whitburn δεν μπορούν να προέρχονται από το αποχετευτικό δίκτυο του Whitburn, δεδομένου ότι ο υποθαλάσσιος αγωγός διάθεσης λυμάτων που χρησιμοποιείται για την απόρριψη των λυμάτων είναι εξοπλισμένος με σύστημα διηθήσεως 6mm, οπότε τα απόβλητα αυτά προέρχονται πιθανώς από την Tyne όπου οι αγωγοί υπερχειλίσεως εξοπλίστηκαν με σύστημα διηθήσεως μόλις στα τέλη του Μαρτίου 2010.

76 Προκειμένου να εξακριβωθεί αν το Ηνωμένο Βασίλειο παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 3 και το παράρτημα Ι, σημείο Α, της οδηγίας 91/271, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με την αιτίασή της, πρέπει να διενεργηθεί η εξέταση που αναπτύχθηκε στη σκέψη 73 της παρούσας αποφάσεως.

77 Επιβάλλεται η διαπίστωση, πρώτον, ότι, σύμφωνα με έγγραφο της 2ας Μαρτίου 2005 που το Ηνωμένο Βασίλειο απέστειλε στην Επιτροπή, ο αριθμός των απορρίψεων λυμάτων που αναφέρθηκε για το 2001 ανερχόταν σε 310 για έναν ετήσιο όγκο 561 240 m^3 και ότι, κατά την περίοδο των ετών 2002 έως 2004, ο αριθμός αυτός κυμάνθηκε μεταξύ 56 και 91 για όγκους περιλαμβανόμενους μεταξύ 359 640

και 529 290 m^3. Ομοίως, πρέπει να σημειωθεί ότι, μεταξύ 2006 και 2008, ο αριθμός των απορρίψεων λυμάτων ετησίως κυμάνθηκε μεταξύ 25 έως 47 για όγκο εκτεινόμενο από 248 130 m^3 έως 732 150 m^3, καθώς και για όγκο 762 300 m^3 για το 2009. Η Επιτροπή, στηρίζοντας τις παρατηρήσεις της στη συχνότητα των απορρίψεων αυτών, καθώς και στην έντασή τους, απέδειξε σαφώς ότι, τόσο πριν όσο και μετά την εκπνοή της προθεσμίας που καθορίστηκε με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, οι εν λόγω απορρίψεις πραγματοποιούνταν τακτικά, καθόσον ένας τέτοιος αριθμός απορρίψεων δεν μπορούσε να συνδέεται με εξαιρετικές περιστάσεις. Η εξαιρετική φύση των απορρίψεων αυτών δεν προβάλλεται εξάλλου από το Ηνωμένο Βασίλειο με τις παρατηρήσεις του.

78 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι, σύμφωνα με μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2010, είναι δυνατόν, από τεχνολογικής απόψεως, να μειωθεί ο αριθμός των απορρίψεων λυμάτων από το αποχετευτικό δίκτυο του Whitburn με διεύρυνση της ήδη υπάρχουσας σήραγγας διοχετεύσεως των λυμάτων, πράγμα το οποίο δεν αμφισβητήθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο.

79 Όσον αφορά το κόστος που πρέπει να καταβληθεί καθώς και τα οφέλη που προκύπτουν, από την εν λόγω μελέτη προκύπτει ότι μια βελτίωση κατά 0,3 % της ποιότητας των υδάτων υποδοχής θα μπορούσε να επιτευχθεί με τις εργασίες διευρύνσεως της σήραγγας, τούτο δε στη βάση των 20 απορρίψεων ετησίως.

80 Μολονότι η βελτίωση της ποιότητας των υδάτων φαίνεται οριακή και, όπως υποστηρίζει το Ηνωμένο Βασίλειο, η οδηγία 76/160 τηρείται, πράγμα που μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τη γενική εξέταση των προϋποθέσεων εφαρμογής της έννοιας ΒΤΚΝΕΕC, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ουδέποτε αναφέρθηκε, στις παρατηρήσεις των διαδίκων ή στις πραγματοποιηθείσες εκθέσεις ή μελέτες, το κόστος που αντιστοιχεί σε μια τέτοια διεύρυνση της σήραγγας.

81 Συνεπώς το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να εξετάσει αν, πράγματι, το κόστος που αντιστοιχεί στις εργασίες αυτές είναι υπερβολικό και δυσανάλογο σε σχέση με το όφελος που προκύπτει για το περιβάλλον.

82 Εντεύθεν έπεται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι το κόστος των εργασιών αυξήσεως της χωρητικότητας του αποχετευτικού δικτύου ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τη βελτίωση της περιβαλλοντικής καταστάσεως.

83 Επομένως, η Επιτροπή ορθώς διαπίστωσε ότι η δημιουργία του αποχετευτικού δικτύου του Whitburn δεν συνιστά εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στο παράρτημα I, σημείο Α, της οδηγίας 91/271.

Λονδίνο

84 Όσον αφορά τον οικισμό του Λονδίνου, διαπιστώνεται ότι δεν αμφισβητείται, σύμφωνα με όσα ανέφερε το ίδιο το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι, κατά την εκπνοή της προθεσμίας που καθορίστηκε με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη, ο οικισμός αυτός δεν διέθετε ούτε σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων στις περιοχές Beckton, Crossness και Mogden, που να πραγματοποιούν τη δευτεροβάθμια επεξεργασία του συνόλου των αστικών λυμάτων που διοχετεύονται στο αποχετευτικό δίκτυο, σύμφωνα με τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 10 της οδηγίας 91/271, και να διασφαλίζουν ότι οι απορρίψεις που προέρχονται από τις περιοχές αυτές ικανοποιούν τις απαιτήσεις του σημείου Β του παραρτήματος I αυτής, ούτε αποχετευτικά δίκτυα στις περιοχές Beckton και Crossness που να έχουν επαρκή χωρητικότητα, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής.

85 Η Επιτροπή, στηριζόμενη σε μια έκθεση της TTSS του Φεβρουαρίου 2005, σημειώνει ότι υπήρξαν ετησίως κατά προσέγγιση 60 απορρίψεις λυμάτων προερχομένων από τους αγωγούς υπερχειλίσεως του Λονδίνου, τούτο δε ακόμη και κατά τις περιόδους μέτριων βροχοπτώσεων, οπότε ένας όγκος πολλών εκατομμυρίων τόνων μη επεξεργασμένων λυμάτων απορρίπτονταν κάθε χρόνο στον Τάμεση.

86 Όσον αφορά τους σταθμούς επεξεργασίας του αποχετευτικού δικτύου του Λονδίνου, από την ίδια αυτή έκθεση προκύπτει ότι η χωρητικότητά τους είναι επαρκής όταν επικρατεί ξηρασία, αλλά ουδόλως επαρκής όταν σημειώνονται βροχοπτώσεις.

87 Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά που προέβαλε η Επιτροπή και υπενθυμίζει ότι, πράγματι, βρίσκεται σε εξέλιξη ένα σχέδιο κατασκευής νέας σήραγγας μήκους 30 km κάτω από το τμήμα του Τάμεση όπου πραγματοποιούνται θαλάσσιες-ποτάμιες μεταφορές, προκειμένου αυτή να απορροφά τις απορρίψεις από τους αγωγούς υπερχειλίσεως του αποχετευτικού δικτύου και να τις διοχετεύει προς τους σταθμούς επεξεργασίας του Beckton για να υποστούν επεξεργασία. Ομοίως, σχεδιάζεται η κατασκευή μιας άλλης σήραγγας, της Lee Tunnel, με σκοπό να μειωθούν οι απορρίψεις από τους αγωγούς υπερχειλίσεως του αποχετευτικού δικτύου των περιοχών Beckton και Crossness. Τέλος, έχουν ξεκινήσει βελτιωτικά έργα προκειμένου να αυξηθεί η χωρητικότητα των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων των περιοχών Beckton, Crossness και Mogden.

88 Προκειμένου να εξακριβωθεί αν το Ηνωμένο Βασίλειο παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 3, 4 και 10, καθώς και από το παράρτημα I, σημείο A, της οδηγίας 91/271, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με την αιτίασή της, πρέπει να διενεργηθεί επίσης η εξέταση που προβλέπεται στη σκέψη 73 της παρούσας αποφάσεως.

89 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη στην έκθεση της TTSS, που μνημονεύθηκε στη σκέψη 85 της παρούσας αποφάσεως και δεν αμφισβητήθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο και η οποία αναφέρει ότι η συχνότητα των απορρίψεων, καθώς και ο όγκος τους, δεν σημειώνονται μόνον όταν συμβαίνουν εξαιρετικά γεγονότα, αλλά και σε περίπτωση μέτριων βροχοπτώσεων, απέδειξε προδήλως τον τακτικό χαρακτήρα των απορρίψεων λυμάτων στον Τάμεση.

90 Όσον αφορά το τεχνολογικώς αδύνατο της μειώσεως του αριθμού των απορρίψεων λυμάτων στο αποχετευτικό δίκτυο του Λονδίνου καθώς και τον δυσανάλογο χαρακτήρα του κόστους σε σχέση με το προκύπτον για το περιβάλλον όφελος, πρέπει να σημειωθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισε, τον Απρίλιο του 2007, να θέσει σε εφαρμογή τις εργασίες που πρότεινε η έκθεση της TTSS τον Νοέμβριο του 2005 και οι οποίες συνίστανται μεταξύ άλλων στην κατασκευή μιας νέας υπόγειας σήραγγας. Συνεπώς, υπάρχουν τεχνολογικές λύσεις στο πρόβλημα του αποχετευτικού δικτύου του Λονδίνου και το κόστος τους δεν μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογο, δεδομένου ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει ήδη λάβει την απόφαση να τις θέσει σε εφαρμογή.

91 Όσον αφορά το επιχείρημα του Ηνωμένου Βασιλείου ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέβη τις υποχρεώσεις του, δεδομένου ότι τα σχέδια που αποσκοπούν στη διασφάλιση της συμμορφώσεως προς την οδηγία 91/271 εξετάσθηκαν ήδη από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής και οι αποφασισθείσες εργασίες είναι δαπανηρές και μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο μετά από πολλά έτη, πρέπει να υπομνησθεί ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση του κράτους μέλους κατά την εκπνοή της προθεσμίας που τάχθηκε με τη συμπληρωματική αιτιολογημένη γνώμη και ότι το κράτος μέλος δεν μπορεί να επιτύχει την απόρριψη προσφυγής για τον λόγο και μόνον ότι βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες και δραστηριότητες που θα οδηγήσουν μελλοντικά στην άρση της παραβάσεως. Συγκεκριμένα, ελλείψει τροποποιήσεως της οδηγίας από τον κοινοτικό νομοθέτη για την παράταση των προθεσμιών θέσεως σε εφαρμογή, τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται προς τις αρχικά ταχθείσες προθεσμίες (βλ. απόφαση της 8ης Ιουλίου 2004, C-27/03, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 39).

92 Εναπέκειτο, συνεπώς, στο Ηνωμένο Βασίλειο να κινήσει σε εύθετο χρόνο τις αναγκαίες διαδικασίες για τη μεταφορά της οδηγίας 91/271 στην εθνική έννομη τάξη, έτσι ώστε οι διαδικασίες αυτές να ολοκληρωθούν εντός της προθεσμίας που καθορίζεται στα άρθρα 3, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, και 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής, ήτοι στις 31 Δεκεμβρίου 2000.

93 Επομένως, η Επιτροπή ορθώς διαπίστωσε ότι η δημιουργία του αποχετευτικού δικτύου του Λονδίνου (περιοχές Beckton και Crossness) δεν ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στο παράρτημα I, σημείο A, της οδηγίας 91/271 και ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, παραλείποντας να υποβάλει σε δευτεροβάθμια επεξεργασία ή σε ισοδύναμη επεξεργασία, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας αυτής, τα αστικά λύματα που προέρχονται από τον οικισμό του Λονδίνου (περιοχές Beckton, Crossness και Mogden), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 91/271.

94 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η παράβαση που προσάπτει η Επιτροπή στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει αποδειχθεί για το σύνολο των οικισμών που διαλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής της.

95 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, μη διασφαλίζοντας:

— κατάλληλη συλλογή των αστικών λυμάτων των οικισμών με άνω των 15 000 ι.π. της περιοχής Sunderland (Whitburn) καθώς και του Λονδίνου (αποχετευτικά δίκτυα συλλογής λυμάτων των περιοχών Beckton και Crossness), σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και με το παράρτημα I, σημείο A, της οδηγίας 91/271, και

— κατάλληλη επεξεργασία των αστικών λυμάτων του οικισμού με άνω των 15 000 ι.π. του Λονδίνου (σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων των περιοχών Beckton, Crossness και Mogden), σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, το άρθρο 10, καθώς και το παράρτημα I, σημείο B, της οδηγίας 91/271,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

96 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εφόσον η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη του Ηνωμένου Βασιλείου και το τελευταίο αυτό ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Το Ηνωμένο Βασίλειο, μη διασφαλίζοντας:

— κατάλληλη συλλογή των αστικών λυμάτων των οικισμών με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 15 000 της περιοχής Sunderland (Whitburn) καθώς και του Λονδίνου (αποχετευτικά δίκτυα συλλογής λυμάτων των περιοχών Beckton και Crossness), σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, καθώς και με το παράρτημα I, σημείο A, της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, σχετικά με την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, και

— κατάλληλη επεξεργασία των αστικών λυμάτων του οικισμού με ισοδύναμο πληθυσμό άνω των 15 000 του Λονδίνου (σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων των περιοχών Beckton, Crossness και Mogden), σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, το άρθρο 10, καθώς και το παράρτημα I, σημείο B, της οδηγίας 91/271,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία αυτή.

2) Καταδικάζει το Ηνωμένο Βασίλειο στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)